

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์
ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา²
APPLICATION THE 6 SARANIYADHAMMA PRINCIPLES IN THE
ADMINISTRATION OF THE THAMMAYUT NIKAYA SECT, MUEANG
SONGKHLA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE.

พระครูวุฒิวรธรรม¹ และ กัณตภณ หนูทองแก้ว²

Phraklurvuttivarathum¹ and Kantapon Nuthongkaew²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย¹⁻²

Mahamakut Buddhist University, Thailand¹⁻²

Corresponding Author's Email: Phra Kru Wutthiworatham@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 162 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย และการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 10 คนซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ สถิติวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติวิเคราะห์หาค่าที่ และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัย พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกายกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสาธารณโภคิ ด้านวัจกรรม ด้านมโนกรรม ด้านศีลสามัญญ และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านทักขิสามัญญตา ตามลำดับ และ 2) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้แก่ (1) การปฏิบัติตนเป็นผู้นำด้วยการกระทำ (2) การพูด

² xxxx. (25xx). xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, x(x), xx-xx.

xxxx. (25xx). xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx. Journal of Mani Chettha Ram Wat Chommani, x(x), xx-xx.;

DOI: <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/about>

อย่างสุภาพในการตักเตือน (3) การพัฒนาจิตใจให้มีเจตนาบริสุทธิ์ (4) การจัดทำทะเบียนและบัญชีทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ (5) การสร้างวัฒนธรรมวินัยและศีลธรรมอย่างยั่งยืน (6) การสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้ หลักสาราณียธรรม การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

The main objectives of this research were: 1) To study the application of the 6 Saraniyadhamma principles in the administration of the Thammayut Nikaya sect, Mueang Songkhla District, Songkhla Province. 2) To study the recommendations for the application of the 6 Saraniyadhamma principles in the administration of the Thammayut Nikaya sect, Mueang Songkhla District, Songkhla Province. This research was mixed method research between quantitative research and qualitative research. Collection of quantitative research data from a sample of 162 people obtained by simple random sampling. The collection of qualitative research data from 10 respondents, obtained by purposive sampling. The tools used for data collection were questionnaires and interviews. The analytical statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.)

The results were found that: 1) The application of the 6 Saraniyadhamma principles in the administration of the Thammayut Nikaya sect in Mueang Songkhla District, Songkhla Province, as a whole, is at a high level. When considering each aspect, it is found that all 6 aspects are at a high level, ranked from highest to lowest average values as follows: Physical action has the highest average value, followed by Public Interest, Verbal Action, Mental Action, Moral Conduct, and the aspect with the lowest average value is Ditthi Samanta, respectively. and 2) Guidelines for applying the principles of Saraniyadhamma in the administration of the Thammayut Nikaya sect in Mueang Songkhla District, Songkhla Province include: 1) Behaving as a leader through actions; 2) Speaking politely in admonitions; 3) Developing the mind to have pure intentions; 4) Keeping a systematic register and account of assets; 5) Creating a sustainable culture of discipline and morality; and 6) Creating mutual understanding.

Keywords: Application, Saraniyadhamma principle, Administration

บทนำ

คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีวัดที่ขึ้นทะเบียนของกรมศาสนาทั้งหมด 343 วัด เป็นกลุ่มสงฆ์ที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการรักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัดตามแนวทางธรรมยุติกนิกาย ซึ่งมีต้นกำเนิดจากการปฏิรูปพระพุทธศาสนาในสมัยรัชกาลที่ 4 การดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์ในพื้นที่เน้นการส่งเสริมคุณธรรม การศึกษา และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) การปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลาในช่วงที่ผ่านมา พบว่าพระผู้ปกครองยังมีความหย่อนยานในการปกครอง บกพร่องในการสอดส่องดูแลพระสงฆ์ในเขตการปกครอง ซึ่งเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติผิดธรรมวินัยก่อให้เกิดการติเตียนจากประชาชน การแก้ไขปัญหาดังกล่าวตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงยุคปัจจุบัน คณะสงฆ์ได้ยึดหลักธรรมในการปกครองคณะสงฆ์ คือ หลักสาราณียธรรม เนื่องจากหลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ มีการสงเคราะห์กันและกัน ไม่ทะเลาะวิวาทกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีจำนวน 6 ข้อ คือ 1) ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม 2) ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม 3) ตั้งมั่นเมตตาโมกกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง 4) บริโภคโดยไม่แบ่งแยก ลากทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรมโดยที่สุด แม้เพียงบิณฑบาต บริโภคร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายผู้มีศีลทั้งต่อหน้าและลับหลัง 5) เป็นผู้มีศีลไม่ขาด ไม่ทะเลาะ ไม่ต่าง ไม่พรัอย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญไม่ถูกค้นหาและทิวฐิครอบงำเป็นไปเพื่อสมาธิเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง 6) เป็นผู้มีทิวฐิโดยทิวฐิอันประเสริฐ เป็นนियานิกธรรม พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงความสำคัญของสาราณียธรรมเอาไว้ว่า “ภิกษุแบ่งปันลากอันประกอบด้วยธรรม แม้โดยที่สุด แม้เพียงของที่เนื่องด้วยบิณฑบาตเฉลี่ยกันบริโภค แม้นี้ก็ เป็นสาราณียธรรม เพื่อสงเคราะห์ เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี เพื่อความเป็นอันเดียวกัน” ซึ่งสะท้อนว่าสาราณียธรรมถูกวางไว้เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นในหมู่สานุศิษย์ เพื่อนพรหมจรรย์และในหมู่สงฆ์ จากเหตุผลดังกล่าวหลักสาราณียธรรมจึงมีความสำคัญ ดังนี้ 1) ช่วยให้มีหมู่คณะหรือองค์กร ทั้งภายในพระสงฆ์และในสังคมทั่วไป มีความเห็นร่วม ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 2) ลดความขัดแย้ง หลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาท 3) ส่งเสริมการแบ่งปันความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งเป็นรากฐานของความรักใคร่ปรองดอง 4) เป็นหลักในการประพฤติทางกาย-วาจา-ใจ ที่เปี่ยมด้วยเมตตา และมีการยึดถือความเห็นร่วม ซึ่งสร้างสัมพันธภาพที่ดีในหมู่โดยสรุปแล้ว หลักสาราณียธรรมเป็นหนึ่งในแก่น ของคัมภีร์พระไตรปิฎก ที่ชี้ให้เห็นว่าการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีเมตตา และมีความเห็นร่วมกัน เป็นหนึ่งในหนทางสำคัญของความเจริญทางหมู่คณะ ไม่ใช่เพียงเจริญเดี่ยว แต่คือเจริญพร้อมกัน และอยู่ร่วมกันอย่างปึกแผ่น (ที.ช. (ไทย) 16/275/531) เนื่องจากความสามัคคีในหมู่คณะจัดเป็นหลักปฏิบัติสากลของสังคมมนุษย์

ทั่วโลก เพราะหากชนชาติใดมีความสามัคคีกัน ปัญหาต่างๆ ความขัดแย้ง ความเสื่อมโทรมด้านต่างๆ ในสังคมนั้นๆ ก็ย่อมจะมีน้อยหรือไม่มีเลย ทั้งนี้ก็เพราะการแสดงออกซึ่งการร่วมแรงร่วมใจกัน เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามัคคีต้องอาศัยความอดทน การเสียสละ ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และตระหนักในปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้จะต้องมีการทำงานร่วมกันบ่อยๆ จะเห็นผลดีของการร่วมมือมากกว่าการแยกทำอะไรอยู่เพียงคนเดียว ความสามัคคีจะก่อให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกันและสามารถปฏิบัติงานทุกอย่างสำเร็จ ฉะนั้น เมื่อมีความเข้าใจในหลักสารณียธรรมเป็นอย่างดีและถูกต้องแล้ว การปกครองคณะสงฆ์ ก็เป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและมีประสิทธิภาพมาก ที่สำคัญหลักสารณียธรรมนี้เป็นหลักธรรมที่คณะสงฆ์ได้ยึดเป็นหลักปฏิบัติเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคณะสงฆ์มาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนมาถึงยุคปัจจุบัน

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระสังฆาธิการสนใจที่จะศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการปกครองของคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นอันจะเป็นแบบอย่างและแนวทางสำหรับพระสังฆาธิการอื่นๆ โดยส่วนรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสารณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี mixed methods research ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 278 รูป (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองสงขลา, 2567 หน้า 10)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 162 รูป ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และ มอร์แกน Krejcie and Morgan (1970 หน้า 608) และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จำนวน 5 รูป ประกอบด้วย เจ้าคณะตำบลธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 5 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert's Scale) คือ

5	คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับมากที่สุด
4	คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับมาก
3	คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับปานกลาง
2	คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับน้อย
1	คะแนน	หมายถึง	เห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

3. การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ

3.1 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) กำหนดกรอบเพื่อสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยกำหนดขอบเขตการวิจัย 3) สร้างแบบสอบถามและ 4) นำเครื่องมือเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ จำนวน 3 คน ในการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยกำหนดคะแนนความคิดเห็น ดังนี้ (ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร, 2541 หน้า 85)

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความตรงตามเนื้อหา

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความตรงตามเนื้อหา

-1 หมายถึง แนใจว่าข้อความไม่ตรงตามเนื้อหา

ผู้วิจัยได้นำคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ค่าคะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อมาหาค่า IOC (Index of Congruence) ซึ่งพบว่าแบบสอบถามมีค่า IOC ตั้งแต่ระดับ 0.66 ขึ้นไป

5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพระสงฆ์ในสังกัดคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการครอนบาคและได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2543 หน้า 199)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire)

1. ขอหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามในพื้นที่เป้าหมาย

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (Interview)

1. ขอหนังสือจากประธานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ทำการนัดวัน เวลาและสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

1. สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิเคราะห์ที่ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
2. นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจัดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิเคราะห์คำที่สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
4. สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

จากการผลการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 32.72 มีพรรษา 16 พรรษาขึ้นไป จำนวน 69 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.59 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 32.10 วุฒินักธรรมชั้นเอกจำนวน 71 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.83

2. การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านกายกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านสาธารณโภคี ด้านวัจกรรม ด้านมโนกรรม ด้านศีลสามัญญ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านทิวฐิสามัญญตา ตามลำดับ

2.1 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านกายกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ข้อ โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ให้ร่วมมือในกิจกรรมสร้างความสามัคคี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองให้ความสำคัญด้านลดความขัดแย้งของพระสงฆ์ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ให้ความร่วมมือในการรักษา

ความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตนต่อกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครอง ส่งเสริมให้พระสงฆ์เข้าร่วมจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ตามลำดับ

2.2 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านเมตตาวัจจกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสาร กับคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองอย่างสุภาพและตามความเป็นจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้รับข่าวสารต่าง ๆ จากคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองอย่างถูกต้องและไม่ปิดเป็นน คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์รณรงค์การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ให้ความชี้แนะหน้าที่ดีต่อกันด้วยความเป็นมิตร ตามลำดับ

2.3 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านมโนกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองให้บริการแก่พระสงฆ์ด้วยไมตรีจิตที่ดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองสนับสนุนให้พระสงฆ์จัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อันดี ด้วยมิตรภาพ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองดูแลพระสงฆ์อย่างเสมอภาคโดยทั่วกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสำนึกที่ดีและรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของพระสงฆ์ ตามลำดับ

2.4 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสาธารณโภคิในการปกครองคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ข้อ โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ช่วยกันรักษาสาธารณูปโภคเพื่อใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ช่วยกันดูแลสาธารณูปโภคภายในวัดเป็นอย่างดี คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์รู้จักการแบ่งปันการใช้สาธารณูปโภคร่วมกัน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองจัดสรรสาธารณูปโภคให้แก่พระสงฆ์อย่างทั่วถึง

2.5 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านศีลสามัญญตาในการปกครองคณะสงฆ์ ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ข้อระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยเรียงลำดับที่ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์รักษาศีลอย่างเคร่งครัดมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์วางตนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ประพฤติตนเป็น

แบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ ตามลำดับ

2.6 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านทวิภูฏิสามัญญตาในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 3 ข้อ ระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยเรียงลำดับที่ค่าน้อยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมความสามัคคี มีค่าน้อยที่สุด รองลงมา คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์สร้างสามัคคีปรองดองต่อกัน คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองจัดโครงการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาความรู้ให้กับพระสงฆ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความชอบธรรม และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ คณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรับผิดชอบและทัศนคติอันดี ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา สามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 พระสังฆาธิการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา มีแนวทางในการปกครองคณะสงฆ์ที่ประยุกต์ใช้สาราณียธรรมด้านกายกรรมได้อย่างเหมาะสม โดยเน้น “ทำให้ดู” มากกว่า “พูดให้ฟัง” เพื่อเสริมสร้างความรัก ความเคารพ และความสามัคคีในหมู่สงฆ์ การกระทำด้วยกายที่เปี่ยมเมตตาเหล่านี้ ทำให้เกิดวัดที่มีบรรยากาศแห่งความปรองดอง เป็นแบบอย่างที่ดีต่อพระลูกวัด และเป็นศูนย์รวมศรัทธาของญาติโยม สำหรับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านกายกรรม ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) เป็นผู้นำด้วยการกระทำ คือ แสดงแบบอย่างทางกาย ตัวอย่างเช่น ร่วมทำความสะอาดวัดกับพระเถร 2) ช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ คือ เกื้อกูลในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น ช่วยสามเณรสวมอังสะ 3) จัดกิจกรรมร่วมกัน คือ สร้างโอกาสแสดงเมตตาทางกาย ตัวอย่างเช่น วันทำดีด้วยมือเรา 4) เยี่ยมเยียนอย่างเป็นกันเอง คือ ลงพื้นที่พบปะจริง ไม่ใช่แค่ส่งสารตัวอย่างเช่น เยี่ยมพระลาสิกขาอย่างใกล้ชิด 5) ลดการแบ่งชั้นทางกาย คือ ใช้กายกรรมเพื่อสร้างความเสมอภาค ตัวอย่างเช่น นั่งร่วมวงฉันพร้อมกันโดยไม่มีลำดับสูง-ต่ำ

3.2 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านวจีกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มี 4 แนวทาง ได้แก่ แนวทางที่ 1 พูดอย่างสุภาพในการตักเตือน คือ ไม่ตำหนิรุนแรง แต่ให้คำแนะนำด้วยเมตตา เช่น ลูกอาจลืม แต่ที่เข้าใจ เดียวที่ช่วยบอกใหม่ แนวทางที่ 2 สร้างกำลังใจ คือ ยกย่องความดีและน้ำใจในหมู่สงฆ์ เช่น การช่วยเหลือกันเป็นคุณสมบัติของพระแท้ แนวทางที่ 3 พูดเพื่อประสานความเข้าใจ คือ แก่ความขัดแย้งด้วยคำพูดที่ถนอมน้ำใจ เช่น เราทุกคนอยากให้วัดดีขึ้นเหมือนกัน ต่างกันแค่แนวทาง แนวทางที่ 4 ให้ข้อคิดธรรมะอย่างเรียบง่าย คือ ใช้ถ้อยคำที่เข้าถึงใจ ไม่วิชาการเกินไป เช่น ใจที่นิ่ง จะเห็นสิ่งที่เคลื่อนไหวได้ชัดเจน ผลที่เกิดขึ้นจากแนวทางเหล่านี้ ได้แก่ 1) เกิด

ความไว้วางใจในพระสังฆาธิการ 2) ลดความขัดแย้งในหมู่คณะ 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมการพูดที่ดีในวัด 4) สร้างความสงบ สันติ และความเข้าใจระหว่างกัน ดังนั้น วาจาของพระสังฆาธิการจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่ใช้บริหารจิตใจของพระสงฆ์ในวัด หากใช้ด้วยเมตตา ความอดทน และความจริงใจ ย่อมเป็นรากฐานของความสามัคคีและความเจริญในคณะสงฆ์อย่างแท้จริง

3.3 การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านมโนกรรมของพระสังฆาธิการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา มุ่งเน้นการดูแลและอบรมเจตนาธรรมของพระสงฆ์ โดยผ่านการส่งเสริมเจตนาที่บริสุทธิ์ การฝึกสติในตนเอง การสร้างเจตคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกัน และการใช้หลักธรรมเป็นแนวทางชี้แนะ เพื่อให้การปกครองเกิดผลสัมฤทธิ์และความสงบเรียบร้อยในหมู่คณะสงฆ์อย่างยั่งยืน สำหรับแนวทาง การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านมโนกรรมมีแนวทางในการดำเนินการ 5 แนวทาง ได้แก่ 1) พัฒนาจิตใจให้มีเจตนาบริสุทธิ์ 2) ส่งเสริมการเจริญสติและสมาธิ 3) ให้คำปรึกษาและแก้ไขอย่างเมตตา 4) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและรับผิดชอบ 5) ส่งเสริมความสามัคคีและการทำงานร่วมกัน

6.4 พระสังฆาธิการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสาธารณโภคิโดยการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบและโปร่งใส มีการวางแผนใช้ทรัพยากรร่วมกัน ส่งเสริมการบำรุงรักษา และตรวจสอบการใช้ทรัพย์สิน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่คณะสงฆ์และชุมชน สำหรับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านสาธารณโภคิในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดทำทะเบียนและบัญชีทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ 2) การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การส่งเสริมความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 4) การตรวจสอบและประเมินผลการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง

3.5 พระสังฆาธิการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านศีลสามัญญตาในการปกครองคณะสงฆ์โดยเน้นการรักษาวินัยและพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด การกำหนดกฎระเบียบร่วมกัน การสร้างความสามัคคีด้วยการยอมรับกติกา และการอบรมและลงโทษผู้ฝ่าฝืนวินัยอย่างเหมาะสม สำหรับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้าน ศีลสามัญญตา ในการปกครองคณะสงฆ์พระสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มี 5 แนวทาง ได้แก่ 1) สร้างวัฒนธรรมวินัยและศีลธรรมอย่างยั่งยืน 2) อบรมพัฒนาศีลธรรมอย่างเป็นระบบ 3) ติดตามและประเมินผล การปฏิบัติศีลอย่างต่อเนื่อง 4) ส่งเสริมการใช้หลักศีลสามัญญตาในกิจกรรมเผยแผ่และพัฒนาชุมชน 5) สร้างกลไกรับฟังและแก้ไขปัญหาศีลธรรมในคณะสงฆ์

3.6 พระสังฆาธิการคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา ประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านทิวฐิสามัญญตาโดยเน้นการสร้างความคิดเห็นที่ถูกต้องและเป็นเอกภาพผ่านการอบรม ปฏิบัติธรรมร่วมกัน การสื่อสารนโยบายที่ชัดเจน และการเจรจาแก้ไขปัญหาด้วยหลักธรรม เพื่อสร้างความสามัคคีและความสงบเรียบร้อยในคณะสงฆ์ สำหรับแนวทางการ

ประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมด้านทิวฐิสามัญญตาเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา มี 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจร่วม คือ ส่งเสริมการศึกษาและอบรมธรรมวินัย เช่น จัดประชุมทบทวนพระวินัย 2) กลไกหารือร่วม คือ จัดเวทีพูดคุยและตัดสินใจร่วม เช่น ประชุมประจำเดือนของคณะสงฆ์ 3) การเผยแพร่แนวคิด คือ ประชาสัมพันธ์แนวปฏิบัติร่วมกัน เช่น พิมพ์คู่มือธรรมวินัย 4) ต้นแบบวัดตามหลักธรรม คือ สร้างวัดต้นแบบการปฏิบัติธรรม เช่น วัดต้นแบบจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรม 6 ในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสราณียธรรมด้านกายกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าคณะสงฆ์ฝ่ายปกครองส่งเสริมให้พระสงฆ์ให้ร่วมมือในกิจกรรมสร้างความสามัคคีมากที่สุด เนื่องจากหลักสราณียธรรม (6 ประการ) เป็นหลักธรรมที่ช่วยส่งเสริมความรัก ความสามัคคี ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างราบรื่นในหมู่คณะ โดย ด้านกายกรรม หมายถึงการแสดงออกทางกายที่ก่อให้เกิดความเมตตา เกื้อกูล เอื้อเพื่อแก่กัน เช่น การช่วยเหลือเกื้อหนุน การทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความสามัคคี เมื่อพิจารณาการประยุกต์ใช้ สราณียธรรมด้านกายกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ที่พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) การอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี คือ พระภิกษุสามเณรในคณะธรรมยุตมักเน้นระเบียบวินัยและการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ ทำให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมสงฆ์ เช่น การบำเพ็ญศาสนกิจ การบูรณะวัด การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ 2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางกายภาพ คือ มีการช่วยเหลือกันในชีวิตประจำวัน เช่น การทำความสะอาดวัด การจัดงานบุญ การช่วยเหลือพระที่อาพาธ หรือการสนับสนุนกันในงานพระศาสนา สิ่งเหล่านี้สะท้อนกายกรรมที่เป็นไปเพื่อความปรารถนาดี 3) การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นหมู่คณะ คือ คณะสงฆ์ธรรมยุตมีระบบการปกครองที่เข้มแข็งและชัดเจน ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีความเป็นระเบียบ พระสงฆ์ในพื้นที่มักปฏิบัติภารกิจพร้อมเพรียง สร้างภาพลักษณ์ของความพร้อมเพรียงและความเป็นหนึ่งเดียว 4) การแสดงออกด้วยกายอันสงบเสงี่ยมตามพระธรรมวินัย คือ การปฏิบัติตามวินัยสงฆ์ทำให้การแสดงออกทั้งท่าทาง กิริยา มารยาทของพระภิกษุเป็นไปในทางที่เหมาะสม ก่อให้เกิดความเคารพศรัทธาจากญาติโยม และยังเป็น การแสดงออกถึงสราณียธรรมด้านกายกรรม 5) วัฒนธรรมการเคารพและสนับสนุนซึ่งกันและกัน คือ ภายในคณะสงฆ์มีการให้ความเคารพต่อพระเถระผู้ใหญ่ การเอื้อเฟื้อต่อพระผู้น้อย เกิดความสัมพันธ์ที่กลมเกลียว ส่งผลให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วย

ความเรียบร้อย ดังนั้น การที่การประยุกต์ใช้สภาราณียธรรมด้านกายกรรมอยู่ในระดับมาก เพราะคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในอำเภอเมืองสงขลาให้ความสำคัญกับ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ และการรักษาพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ทำให้เกิดความสามัคคีและความสงบเรียบร้อยภายในคณะสงฆ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมด้านกายกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) ปฏิบัติตนเป็นผู้นำด้วยการกระทำ คือ แสดงแบบอย่างทางกาย ตัวอย่างเช่น ร่วมทำความสะอาดวัดกับพระเณร 2) ช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ คือ เกื้อกูลในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น ช่วยสามเณรสวมอังสะ 3) จัดกิจกรรมร่วมกัน คือ สร้างโอกาสแสดงเมตตาทางกาย ตัวอย่างเช่น วันทำดีด้วยมือเรา 4) เยี่ยมเยียนอย่างเป็นกันเอง คือ ลงพื้นที่พบปะจริง ไม่ใช่แค่ส่งสารตัวอย่างเช่น เยี่ยมพระลาสิกขาอย่างใกล้ชิด 5) ลดการแบ่งชั้นทางกาย คือ ใช้กายกรรมเพื่อสร้างความเสมอภาค ตัวอย่างเช่น นั่งร่วมวง ฉันทน์พร้อมกันโดยไม่มีลำดับสูง-ต่ำ

2. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมด้านวจีกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) พูดอย่างสุภาพในการตักเตือน คือ ไม่ตำหนิรุนแรง แต่ให้คำแนะนำด้วยเมตตา เช่น ลูกอาจลืม แต่พี่เข้าใจ เดียวพี่ช่วยบอกใหม่ 2) สร้างกำลังใจ คือ ยกย่องความดีและน้ำใจในหมู่สงฆ์ เช่น การช่วยเหลือกันเป็นคุณสมบัติของพระแท้ 3) พูดเพื่อประสานความเข้าใจ คือ แก่ความขัดแย้งด้วยคำพูดที่ถนอมน้ำใจ เช่น เราทุกคนอยากให่วัดดีขึ้นเหมือนกัน ต่างกันแค่แนวทาง 4) ให้ข้อคิดธรรมะอย่างเรียบง่าย คือ ใช้ถ้อยคำที่เข้าถึงใจ ไม่วิชาการเกินไป เช่น ใจที่นิ่ง จะเห็นสิ่งที่เคลื่อนไหวได้ชัดเจน

3. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมด้านมโนกรรมในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) พัฒนาจิตใจให้มีเจตนาบริสุทธิ์ 2) ส่งเสริมการเจริญสติและสมาธิ 3) ให้คำปรึกษาและแก้ไขอย่างเมตตา 4) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใสและรับผิดชอบ 5) ส่งเสริมความสามัคคีและการทำงานร่วมกัน

4. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสภาราณียธรรมด้านสาธารณโกศิในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) การจัดทำทะเบียนและบัญชีทรัพย์สินอย่างเป็นระบบ 2) การวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 3) การส่งเสริมความ

ร่วมมือในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน 4) การตรวจสอบและประเมินผลการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง

5. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านศีลสามัญญตาในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) สร้างวัฒนธรรมวินัยและศีลธรรมอย่างยั่งยืน 2) อบรมพัฒนาศีลธรรมอย่างเป็นระบบ 3) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติศีลอย่างต่อเนื่อง 4) ส่งเสริมการใช้หลักศีลสามัญญตาในกิจกรรมเผยแผ่และพัฒนาชุมชน 5) สร้างกลไกรับฟังและแก้ไขปัญหาศีลธรรมในคณะสงฆ์

6. จากผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมด้านทิวฎีสามัญญตาในการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น พระสังฆาธิการควรจะดำเนินการ ดังนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจร่วม คือ ส่งเสริมการศึกษาและอบรมธรรมวินัย เช่น จัดประชุมทบทวนพระวินัย 2) กลไกหารือร่วม คือ จัดเวทีพูดคุยและตัดสินใจร่วม เช่น ประชุมประจำเดือนของคณะสงฆ์ 3) การเผยแพร่แนวคิด คือ ประชาสัมพันธ์แนวปฏิบัติร่วมกัน เช่น พิมพ์คู่มือธรรมวินัย 4) ต้นแบบวัดตามหลักธรรม คือ สร้างวัดต้นแบบการปฏิบัติธรรม เช่น วัดต้นแบบจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2534). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2543). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม). (2564). การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีธัญญมล ภาททมงคล (ชนะบุญ). (2564). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). พระไตรปิฎกภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เล่มที่ 22 : พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ฉักกนิบาต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศิริวิทย์ กุลโรจนภัทร. (2541). หลักการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). ประมวลคำสอนจากคติธรรมคำสอน
ขององค์ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต.เรียกใช้เมื่อวันที่ 20 ธ.ค. 2567 จาก
www.onab.go.th/index.php?option.

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองสงขลา. (2567). รายงานประจำปี 2567.สงขลา:สำนักงานเจ้า
คณะอำเภอเมืองสงขลา.